

грубо играят с кадрите на МВР. През 1990 г. генерал Атанас Семерджиев уволнява наведнъж над 5000 души. След него Йордан Соколов безпощадно изхвърля на улицата още 2500. При тази безогледна сеч службите на МВР изпадат във функционална немощ. Добрите специалисти се заменят с послушни лаици.

Гледам го с подканяща изненада, сякаш очаквам да чуя обяснение.

– Отивам на работа в една банка.

Изненадата ми преминава в смайване. Как е възможно човекът, който така задълбочено се занимава с банковите афери и знае твърде много, да преджапва брода от държавния към частния интерес? Вероятно в душата му се е загнездила дълбока обида от съдебната безполезност на разследванията му.

Питам го в коя банка ще прилага прекалено скъпия си натрупан опит. Той отсича със свойствената си директност:

– Няма да ви кажа.

По-сетне от негови колеги разбирам, че Милен Кантарджиев е постъпил на работа в звеното за сигурност към Туристспортбанк на Емил Кюлев...

XIII

Захапал съм вече темата за банковите грабежи и никой не може да ме отклони от нея.

Свързвам се по телефона със секретарката на управителя на „Електроника“ Живко Стоименов, давам си координатите и моля за среща с шефа ѝ във време и място, удобно за него. Минава ден-два-три. Никакъв отклик.

Отново се свързвам по телефона.

– Господин Стоименов е много зает и в близките дни не може да ви приеме.

Прескачам до банката. Разбирам, че Стоименов е в кабинета си, но секретарката бойко препречва пътя ми:

– Има чуждестранни гости – обяснява, явно заблуждавайки ме.

– Кажете му, че започвам проверка. Ако не ме приеме, ще намеря начин да се справя и без него.

– Ще му предам – обещава секретарката.

Във Великото народно събрание имаше един много колоритен и широко скроен депутат, Иван Кръстев, директор на Окръжното управление на МВР в Сливен. Във връзка с работата ми по досиетата на народните представители поисках кадрова справка за него от министъра на вътрешните работи Христо Данов, който любезно ми я предостави:

„Иван Кръстев Кръстев, назначен в Окръжното управление на МВР – Сливен, на 17 юни 1979 г. От 13 декември е преназначен в Областното управление на МВР – Бургас, направление Държавна сигурност. На 26 март 1990 г. е издигнат за директор на Районната дирекция на вътрешните работи – Сливен. От 28 септември 1990 г. е заместник-началник на самостоятелно управление на МВР.“

Кратко и ясно!

Като депутат Иван Кръстев не беше избран в комисията по досиетата, но живо се интересуваше от работата ѝ. Пускаше ми фитили, че ще събере цялата документация на Държавна сигурност около моя случай с Етрополе и ще ми я предостави.

– Дяволе – казваше ми. – Ти знаеш ли, че върху твоите останки сега можеше да расте трева? Имало е разработка. Ама извади късмет, че успя да заинтригуваш западната пропаганда.

Отговорих му, че западната пропаганда се е заинтересувала не толкова от мен, колкото от шума, който вдигна Централната контролно-ревизионна комисия. То не бяха плювки и в пресата, и по телевизията, и по събранията. И къде ли не.

– Слушай! – накланяше глава доверително Иван Кръстев към ухото ми. – Ще ти дам всичко, каквото има в органите по твоя случай. Но и ти трябва да направиш нещо. Да ми обещаеш, че няма да се напругаш толкова за досиетата. В министерството смятат, че проявяваш излишна активност.

– Изпълнявам решението на Великото народно събрание.

– По-кратко, друже! Ще ти кажа направо, че никой досега не е успял да строши кура на Държавна сигурност, та ти ли?

Погледнах го с изключителна изненада. В този миг той сякаш потвърждаваше максимата, че няма бивши ченгета, та макар и да са народни представители.

Публикувах циничното му изказване във в. „Труд“ уж като лека закачка. И стана една... Само за няколко дни се превърна в хит. „Демокрация“ го препечата изцяло със съответен хаплив

коментар. Мнозина журналисти продължително време го цитираха в публикациите си.

Интересното беше, че Иван Кръстев не ми се разсърди. Прие обществената ми изява като нещо напълно в реда на нещата. Спомена само, че е имал лека разправия с дъщеря си за безсрамието, което е изтърсил, но всичко се е оправило.

– Ти ми сложи една обица да внимавам много какво говоря пред журналисти.

Та този Иван Кръстев след изтичането на мандата на ВНС беше освободен от МВР. И къде мислите, че постъпи на служба? В банка „Електроника“.

Обадих му се по телефона и го поканих на обяд в Клуба на журналистите. От дума на дума му дадох да разбере, че знам много негативни неща за банката. Тъй като го смятам все още за приятел, искам да чуя и неговото мнение.

Иван Кръстев сподели, че работи в клон на банката и не е запознат подробно с делата на централното ръководство, но знае със сигурност, че е загазило много. Води се следствие. Разбира се, обективно погледнато, няма страшно. „Ние имаме навсякъде хора.“ И управителят, и подуправителят са подставени лица. Изпълняват нарежданията на Центъра. Има схема за източване на банките. Това, което става в „Електроника“, става във всички банки.

Той изведнъж млъкна и се удря през устата. Сетне почти ми нарежда:

– Ей, това за схемата да не го пишеш! Знай, че за него се стреля от упор!

Настоявам да сподели някои по-конкретни неща.

– Ти ме караш сам да отрежа клона, на който седя.

– Хайде, де! – смивгам. Сиреч, на мен ли тия номера!

– Банката има звено за сигурност. Но няма звено за информация. Един човек може да тегли заем от един клон, да го просрочи или въобще да не го върне. В същото време може да тегли друг заем от друг клон. Никой не се занимава сериозно с кредитополучателите. Повечето техни имена се спускат от Центъра. Ако попаднеш на кредитните досиета, ще видиш, че все едни и същи хора постоянно взимат заеми. И то не само от нашата банка.

– Все пак очаквам да чуя нещо по-определено с точна идентификация, с име, с адрес и тъй нататък. Да ме насочиш към някаква следа.

– Направи опит да се добереш до кредитните досиета на Тенчо Тенев-Свинаря от „Бултурист“.

– Как?

– Трудно е, но не е невъзможно. Лично аз не мога да ти бъда полезен в това отношение. Но ще те насоча към главния ревизор на банката. Той също е бивш служител на МВР. Знам, че се възмущава от порядките. Праща доклади до управата. Но повече нищо не може да направи.

Иван Кръстев ме свързва с Георги Стоянов.* Ревизорът се оказва млад и напорист. Обяждаме в ресторанта на Атлантическия клуб и там го запознавам с целта на занятието.

– Вие знаете ли, че „Електроника“ е банка на Андрей Луканов? – пита той, сякаш иска да уточни някакъв анонс.

– Не, не зная.

– Андрей Луканов се разпорежда с нея като със своя собственост.

– Знам, че банката е изцяло държавна и той като бивш министър и премиер... – не се доизказвам, но внушавам, че вероятно има право да се бърка в делата на банката.

– Законът не му позволява – подчертава Георги Стоянов.

Той обещава, че ще ми помага в издирвателната ми дейност, но трябва много да внимаваме някой от звеното за сигурност да не ни види заедно. Ще се постарая да извади копия от някои документи и да ми ги предостави. Предлага да се срещнем след седмица в дома му.

Междувременно парламентарният секретар на Министерството на отбраната Христо Смоленов, с когото съм само на „Здрасти – Здрасти“, иска да разговаря с мен. Той винаги ми е правил неособено добро впечатление със своята демонстративна напереност. След 10 ноември името му прогърмя туктаме с халосната илюминация на дисидент. Може наистина да е дисидентствал при пътуването му из Съединените американски щати. Не съм го придружавал и не знам. Но знам, че пренесе в България теорията за равен старт за всеки. (Нещо като „Ариана“ за всеки.) По-сетне стана известно, че равният старт е бил по-равен за него, защото успя да се нареди в колоната на кредитните милионери, да си купи луксозен джип и да издигне в престижен столичен квартал го-

* Името е променено по негово настояване.

ляма къща.* Още по-сетне аз ще съм въвн от парламента заради публикацията ми за аферата „Акрам“, в която са наме- сени доста високопоставени ръководители на БСП, а той ще е вътре от листата на БББ.

Това, разбира се, са неща, които стават в бъдеще време.

А сега той иска определено да разговаряме за банка „Електроника“. Споменава, че е „на ти“ с въпросната банка, защото уволненият и подследствен подуправител Мирчо Пейковски му е много добър личен приятел. Бившият вече подуправител незнайно откъде е научил за интереса ми към състоянието на банката и е готов обективно да ме осветли. При това ще ми покаже, а може и да ми даде някои документи.

Излишно е да казвам, че щом стане дума за автентични документи, получавам професионална възбуда. Започвам да приличам на иманяр, който е успял да се сдобие с карта за местонах- ждението на заровено имане.

Срещаме се тримата в „Кристал“. Организатор на срещата е Христо Смоленов. Той поръчва салатите и напитките. Той урежда сметката. А Мирчо Пейковски с изповеднически глас ме запознава със своята версия. Други са виновни за банковата гаранция, а подуправителят е превърнат в изкупителна жертва. Вярно, подписал е. (Това не може да се отрече, защото го има черно на бяло.) Но е бил подложен на неударжим натиск.

– От кого? – изстрелвам веднага въпроса си.

– Не мога да ви кажа.

– Не можете или не искате?

Той смутено потрива ръце:

– Не знам дали разбирате. Мога да кажа, но не мога да докажа. И в края на краищата всичко ще се стовари върху моята глава. Моля ви, не настоявайте...

– Добре – съгласявам се без особена охота.

– Аз съм ви подготвил някои материали – съобщава Мирчо Пейковски. – Давам ви ги с пълното съзнание, че знаете как да ги използвате.

И той ми подава папка с копия от документи. В горния десен ъгъл е кламеросал визитната си картичка, написана и на латиница, и на кирилица.

---

* Много по-късно става известно, че Христо Смоленов дължи на Частната земеделска и инвестиционна банка 51 милиона и 400 хиляди лева главница и лихви.

Прекарах приятна вечер в дома на ревизора Георги Стоянов. Той се оказа гостоприемен домакин. Масата беше отрупана с какви ли не вкуснотии. Очевидно искаше да се реваншира за обяда, който му дадох в ресторанта на Атлантическия клуб. Говорихме за най-различни неща и аз усетих, че е много вътре в проблемите на киното и телевизията. (Научих по-сетне, че преди Десети ноември тъкмо тези два института са били обект на работата му в Държавна сигурност.) Той сподели, че това, което става в банката днес, е съзнателно организиран мафиотски обир. Показа ми копия от ревизионни актове, обяснения на служители и извадки от драстични кредитни досиета. Поисках да си ги преснимам. Каза ми: „Аз съм ги приготвил за вас.“ Предложи ми да посетя шефката на клона на банката в Драгоман Станка Пешева. Тя била пред уволнение и той е сигурен, че ако успея да вляза под кожата ѝ, като евентуален неин покровител, ще ми открехне много неща за разпасаното пилеене на валутни средства. При това да не забравям, че Драгоман е важен финансов център. Там по един своеобразен начин се преплитат аферите както в безмитната зона, така и по границата...

Още на другия ден отскачам до Драгоман. Търся Станка Пешева в банката. Казват ми, че е в отпуск (традиционния отпуск преди всяко уволнение!). Намирам я в дома ѝ – голяма къща с добре подреден двор. Като разбира кой съм, изпада в трогателно умиление. Най-сетне един човек да се загрижи за нея! Разказва ми надве-натри колко много е надскочен кредитният таван на банката. А кредитите тя е отпускала с устните нареждания на шефовете си. Сега те се правят на „чиста вода ненапита“ и си избърсват ръцете с нея. Но тя няма да си остави коня в реката. Ще заведе дело и ще се бори докрай за истината. Още повече че мъжът ѝ е адвокат и знае как се печелят съдебни битки.

Внимателно я насочвам към валутните кредити.

– Да отидем в банката! – внезапно предлага тя.

Там вече със съответните документи ми показва как са раздавани заемите във валута, без обезпечения, почти както и заемите в български левове... Споделя, че повечето кредитни досиета внезапно са иззети от Центъра. Дошли са няколко мъже и са ги награбили без опис и без приемателен протокол. „Боя се някои досиета да не изчезнат, а други да бъдат обработени по удобен начин.“ Мъча се да я успокоя, че това е невъзможно, въпреки убеждението ми, че е напълно възможно. Тя се усмихва тъжно: „Все

пак някои досиета са останали.“ И си позволява да ми ги покаже. Но точно в този момент като по поръчка в кабинета ѝ нахлува кредитният инспектор Йордан Емануилов, бивш лесоинженер. Знаейки, че след отпуската тя ще бъде „аут“, той ни дава да разберем, че напълно се е отърсил от йерархичните условности. Заема войнствена поза и грубо я обвинява, че издава тайни. Тя му отвърща нещо не много лицепривно, като го засяга на професионални възможности. И между тях избухва свада...

Свързвам се с главния секретар на Министерския съвет Стоян Денчев. С него се имаме от време отдавна. Когато ме наказаха за публикацията ми „Корупция, облечена във власт“, той категорично застана на моя страна. Тогава беше заместник-директор на Центъра за трансфер на технологии „Информа“ и почти нелегално в службата му вадохме на ксерокс документите от разследването ми в Етрополе. След 10 ноември той тръгва нагоре и в едно интервю във в. „Труд“ изповяда, че аз съм му бил кръстник в политиката.

Казвам му сега, че се занимавам с банка „Електроника“ и ме интересува какви документи има по въпроса в Министерския съвет. Той обещава да провери и евентуално да ми ги предостави. Много стриктно, както почти с всичко, с каквото се захване, изпълнява обещанието си. Идва вкъщи с неизменното си „Жигули“ и ми носи цял пакет с документи...

С помощта на Георги Стоянов попадам и на други хора от банката, готови да ми сътрудничат в издирвателската ми дейност. Те ми предоставят обилна информация с единственото условие да запазя анонимността им.

Така постепенно натрупвам богат документален материал. Това ми помага да вляза по дирите на банковите грабежи. По време на придвижването ми по тези дири консултант ми е народният представител Кольо Парамов, управител на банка в провинцията. Когато му показвам някои от събраните документи, той се пляска по високото чело и възкликва: „Хайде, бе! Това не може да бъде! Ти си се озовал в светая светих на банковото дело!“ След това надълго и нашироко коментира шарлатаниите и дебелоочието на колегите си. А аз записвам ли, записвам...

Докато гоня фактите, съм добре. Живея с илюзията на откривател. Но когато фактите ме погват и притискат до стената, усещам, че трябва да се освободя от терора им с единственото оръжие на журналиста – перото!

Така написва кореспонденцията „Афери под похлупака на банковата тайна“. Написвам я в четири части със самостоятелни заглавия. В началото на всяка част поставях цитати от наши нашумели банкери, които имат отношение към съдържанието, и мои мисли като акценти на казаното от тях.

Предлагам на вниманието на читателите това мое журналистическо разследване:

1. КРАЖБАТА

Как могат да се заграбят над сто милиона лева без зрелищния екшън на маските, спрейовете, пистолетите, бронжилетки и мъртвите хватки на източните боини изкуства.

Според Закона за банките и кредитното дело тайна са „факти и обстоятелства, засягащи авоарите и операциите по сметките и влоговете на клиентите“.

Но според банковите ръководители всичко свързано с дейността на банките е банкова тайна.

Защо ли?

***

Тодор Вълчев:

„Питате ме къде е корупцията в банковата система. Тя е на различни етажи. На най-ниския това, с което се сблъсква населението, е кредитният инспектор. Вие давате молба за пари. Той ви могае и казва: аз ще ви дам, но за мен ще има ли? Той взема малко. Но и заемът е малък. На по-високия етаж, където са по-големите заеми, е директорът на банката или някой от близките на директора, който може да влияе. Там разговорът обикновено се води така: „Дай ми десет милиона!“ „Няма да ти дам, защото няма да ги върнеш.“ „Ти знаещ, че няма да ги върна, но аз на тебе ще ти дам един милион, а другите девет ще ги пишеш на загуба на банката.“

***

Има един герой в романа „Банкери“ на Артър Хейли. Изпълнителният заместник-председател на Първа търговска американска банка Хейуърд. Той се самонаказва, като скача от терасата на 36-ия етаж, защото е дал несъбираем кредит на една фирма от 50 милиона долара.

Да сте чули у нас някой banker да е скочил от някаква убийствена височина, защото е дал несъбираем кредит?

Няма и да чуете!

У нас bankerите, които дават несъбираеми кредити, ги издигат...
11 септември 1992 г. Петък.

В кабинета на подуправителя на Търговска банка „Електро-ника“ са се събрали трима. Георги Герасимов Златков, представящ се за президент на дружествена фирма „Рама“, Мирчо Минков Пейковски, управител на банката, и Живко (Генадиев или Георгиев, според обстоятелствата) Стоименов, подуправител. Пият кафе и разговарят свойски. Очевидно двамата bankerи познават клиента или са получили за него солидни протекции.

Една елементарна връзка на Центъра с клоновете ще подсказе, че Георги Герасимов Златков не е цвete за мирисане. В клон на „Слатина“ например има някои неуредени сметки. Но банката няма вътрешна информационна система. Всеки клон работи сам за себе си, обграден сякаш с Берлинска стена. И това е „добре дошло“ за мошениците.

Разговорът се върти около някаква кристална захар, закупена от индийска фирма с посредничеството на небезизвестния Марк Рич. Споменава се корабът „Анажел Шампион“, акостирал на бургаското пристанище. Споменава се и фирма „Имекс“.

Представящият се за президент на дружествената фирма „Рама“ Георги Герасимов Златков подава на управителя следната молба:

„Моля да ми бъде издадена парична гаранция за срок от пет дни в размер на 102 000 000 лева (сто и два милиона лева) срещу представени платежни документи в полза на ДР „Рама“ ДБ. С уважение...“

Дата, подпис, печат.

Управителят Мирчо Пейковски разглежда молбата. Един banker – професионалист като НЕГО с продължителен стаж в БНБ и със самостоятелен управленски опит в клон № 4 на банката в София – трябва веднага да забележи, че молбата е лишена от почти всички задължителни реквизити, и да я остави без последствие. Но той не вижда (или се прави, че не вижда) дори елементарни неща.

А именно! Че липсват:

– данните за самоличността на президента Георги Герасимов Златков (адрес, номер на личния паспорт, ЕГН и пр.);

– декларацията на Георги Герасимов Златков, че няма кредитни задължения към нито една банка;

– данните за финансовото състояние на фирмата – адрес, регистрация, документи по баланса, справки за наличностите и пр. Мирчо Пейковски подава молбата на Живко Стоименов.

Подуправителят също я разглежда. И също не вижда (или се прави, че не вижда) елементарните пропуски. А и той си е завоювал име на професионалист. Не е от случайните хора, спуснати с парашут в банковото дело.

Молбата отново преминава в ръцете на Мирчо Пейковски. И той с лека ръка туря следната резолюция:

„Г-н Калчев, съгласен да се издаде такава гаранция, след като проверите купувачите разполагат ли със средства по представените платежни нареждания в полза на ДФ „Рама“.“

Г-н Калчев, инспектор в „Левово кредитиране“, „случайно“ ще се окаже в платен домашен отпуск и с разпоредбата на резолюцията ще се заеме Невена Брадистилова, експерт в „Маркетинг и тръстови операции“.

По-сетне в писмените си обяснения управителят на банката ще изтъкне, че президентът на фирмата му е показал няколко платежни нареждания. „Поисках да ги разгледам от кои банки са, но той ми отговори, че са много, пък и в служебните ми задължения не влиза извършването на такива проверки.“

С тези обяснения Мирчо Минчев Пейковски, от една страна, се поставя в положението на зависим, сякаш е длъжник, а не кредитор, щом се съгласява един длъжник да определя какво влиза и не влиза в задълженията му, а, от друга, се мъчи да отхвърли вината от себе си и да я натовари върху „съответните служители“ (разбирай „по-дребните риби в банка „Електроника“). „Разчитах, че съответните служители ще извършат тази проверка...“

Но когато Георги Герасимов Златков отива при съответните служби, за да отвлече вниманието им, гороломно лъже, че проверката е вече сторена лично от управителя на банката. Независимо от това експертът в „Маркетинг и тръстови операции“ Невена Брадистилова установява, че фирмата „Рама“ не разполага със средства. Тя дори не може да плати таксата за банковата гаранция в размер на 306 хиляди лева.

„Господин Златков – президент на фирмата – публично заяви (в присъствието на мои и негови колеги), че сте се разбрали да се изготви гаранцията, въпреки че в момента фирмата няма средства, но в следващите няколко дни ще постъпят. Същия ден вие

ми се обадохте по телефона и реагирахте за голямата такса за издадената банкова гаранция в размер на 306 хиляди лева. Наредихте да проверя и да ви докладвам в понеделник 14.IX.1992 г. какви суми ще постъпят по сметките им..." – из обяснителната записка на Невена Брадистилова до управителя на ТБ „Електроника“.

Заслужава да се отбележи експресната бързина, с която банка „Електроника“ реагира на молбата на Георги Герасимов Златков.

Всичко става в един ден. И приемането на молбата. И осъществяването ѝ.

Молбата няма изходящ номер от страна на фирмата. Няма и входящ номер от страна на банката. Както се казва на канцеларски език, не е минала по „каналния ред“. Дадена е на ръка лично на управителя на банката. И веднага е задвижена на бързи обороти, сякаш е съществувала опасност от някаква нелоялна конкуренция от друга банка.

На 11 септември се подготвя и „Договор за обезпечаване на банковата гаранция“, подписан от управителя и подуправителя на банката Мирчо Пейковски и Живко Стоименов и от президента на ДФ „Рама“ Георги Златков.

На същата дата е издадена и банкова гаранция за 102 милиона лева! „При неспазване на поетите договорености от страна на ДФ „Рама“ ДБ – Бургас, към „Имекс ОК“ ООД – се изтъква в гаранцията – банката се задължава да изплати сумата от 102 000 000 лева по сметката, посочена от „Имекс ОК“ ООД.“

Гаранцията е валидна до 15 септември 1992 г. Точно на тази дата Банката за земеделски кредит изпраща любезно писмо до Търговската банка „Електроника“ (то има и изходящ, и входящ номер):

„На основание на поетия от Вас неотменим ангажимент за плащане с Ваша гаранция на 102 милиона лева в полза на „Имекс ОК“ ООД, молим, заверете сметката ни при Вас и ни оторизируйте с дебитно авизо да теглим с вальор 15.IX.1992 г. горепосочената сума в полза на „Имекс ОК“ ООД... Председател: А. Станков.“

На 15 септември 1992 г. банка „Електроника“ предава на Банката за земеделски кредит разплащателен чек № 0026109 за 102 милиона лева. Чека получава на ръка експертът на БЗК Божко Цеков Бънев.

На същата дата (15 септември) банка „Електроника“ е принудена да подпише „АНЕКС към договора за обезпечаване на

гаранцията“. По силата на анекса срокът за погасяване на задълженията на фирма „Рама“ към банката се удължава от 15 до 28 септември 1992 г. при лихва 53 на сто, а в случай на просрочие – с 2 на сто надбавка. Едва сега чрез анекса „се приема в залог“ купената захар.

Оказва се, че Георги Герасимов Златков е имал предварителна уговорка с управителя Мирчо Пейковски и подуправителя Живко Стоименов, че ще получи необходимата му банкова гаранция. Защото два дни преди да се яви в банката, с хвърчащия лист на молбата си (9 септември, сряда) сключва договор с представителя на фирма „Имекс ОК“ ООД Стефан Николов Иванов, в който се казва: „За гарантиране плащането фирма „Рама“ ДБ представи неотменяема банкова гаранция от банка „Електроника“ в пълен размер на сумата от 102 милиона лева.“

А гаранцията, както вече знаем, не е от 9, а от 11 септември. Тоест може да се предполага, че това, което е представил Георги Златев, е фалшификат. Или перфектно изиграна хоризонтална комбина с участието на банката и няколко фирми. Защото точно на 9 септември 1992 г. Георги Герасимов Златков се явява „на хоризонта тъмен“ и като купувач, и като продавач. Той сключва договор за купуване на 12 000 тона захар за 102 милиона лева от „Имекс ОК“ ООД. И веднага след това сключва договор за продажбата на захарта с едноличния търговец Антон Стамболийски (София, ул. „Г. С. Раковски“ 124) за 102 820 000 лева. Тоест само със сключването на два договора и полагането на два подписа прави удар за 820 000 лева.

Така че когато иска банковата гаранция от „Електроника“, захарта вече не е негово притежание и както се пее в една естрадна песничка: „Никога няма да бъде.“

До 28 септември, крайната дата, определена с анекса, в портфейла на банката не постъпва нито един лев от ДФ „Рама“ – Петрич. Пари не постъпват и след това, въпреки че Георги Златков упорито се мъчи да играе ролята на президент. Казвам „мъчи“, защото от проверката на фирменото отделение на Благоевградския окръжен съд (гр. дело № 1832/90) се установява, че ДФ „Рама“ се представя от Иван Атанасов Димитров и Красимир Тодоров Бузов. Тоест става ясно със закъснение, че „президентът“ на фирмата не е президент.

Независимо от това пет дни преди да изтече срокът на анекса, банката отправя покана към Георги Златков, която звучи като предупреждение: „Поканваме Ви в седемдневен срок да внесете в банката сумата 105 милиона лева (започнали са да се трупат и лихвите), представляващи изплатена от нас банкова гаранция. В противен случай ще пристъпим към продажба на заложеното имущество, а именно захар, находяща се на кораба „Анажел Шампион“ на 11-о корабно място в пристанище Бургас.“

Георги Златков приема поканата-предупреждение едва ли не с охота. Дори собственоръчно отбелязва датата и часа на получаването ѝ. Но в отговор не предприема нищо съществено.

Започват мъчителни съдебни процедури за използването на захарта като залог. От тях банката не печели нищо. Нещо повече! Губи над два милиона лева, гушнати от двамата адвокати Георги Георгиев и Стоян Кръстев под формата на хонорари.

Докато траят процедурите, захарта като проститутка по автомагистрала „Хемус“ преминава от фирма на фирма. А Георги Златков следи движението ѝ като сутеньор. Най-сетне сладкият продукт попада в ръцете на „Бултурист“, за да вгорчи всички надежди, че проблемът може да се реши по един справедлив начин.

Президент на „Бултурист“ е Тенчо Тенев-Свинаря от Харманли. Той е клиент на банката. И то от онези, които, без да имат акции, имат заложици в лицата на ръководствата. И са в състояние да превръщат всяка банка в бащиния под паравана на държавния етикет. Тенчо Тенев безапелационно отхвърля акта на залога между банката и Георги Златков. Снабдил се е с документ, че е „купил“ захарта от трета фирма. При това я е „купил“ на кредит, без да я плаща. Уговорката е, че ще я плати, когато продаде и последния килограм, т. е. на конски Великден...

Това е накратко историята на един банков обир на 102 милиона лева, станал в центъра на столицата с перфектното участие на банкови ръководители и президенти на фирми.

При този обир не е задвижена никаква алармена инсталация. Той е лишен от зрелищния екшън на маските, спрейовете, pistolетите, бронезилетките и мъртвите хватки на източните бойни изкуства.

Може би заради това завършва с пълен успех за обирджиите...

2. КРЕДИТИ БЕЗ ОБЕЗПЕЧЕНИЯ

Петдесет милиона лева несабираеми пари само в клона на ТБ „Електроника“ в Драгоман.

Ако беше жив Паркинсън, може би щеше да открие един нов закон: „Колкото повече са несъбираемите кредити, толкова повече са новоизлюпените милионери.“

***

Стоян Александров:

„Банките станаха напълно затворени системи. Дори ние като контролни органи не може да влезем при тях. Не ни допускат. И може би точно тази затвореност довежда до тези неща – банките да бъдат сега най-голямата опасност за нашата икономика.“

Мъча се да разговарям с кредитния инспектор Йордан Емануилов от клона на ТБ „Електроника“ в Драгоман за близо петдесетте милиона лева несъбираеми пари. Той е вътре в нещата. Почти всички кредитни дела на клона са подготвени от него. Но защо ли не желае да говори? Ах, да, страхува се да не издаде голямата тайна на безотговорното отпускане на кредити. Подписал е декларация, че ще си държи езика зад зъбите.

Питам го нещо съвсем конкретно: как проверява платежоспособността на кредитополучателите?

Но той продължава да мълчи.

– Какви отчетни данни използвате? Правите ли проверки на място, преди да вземете решение? Как набирате информация за финансовото състояние на фирмите?

Отговорът е пак мълчание.

След дълги усилия от моя страна най-сетне Йордан Емануилов отронва, че всичко в банката е тайна. Той е лесоинженер по образование, но на курсовете за кредитни инспектори е научил, че ако иска да просперира, трябва да държи устата си под ключ. Иначе лошо! „При нас са тайни дори имената на фирмите, с които работим.“

За разлика от Йордан Емануилов бившата управителка на клона Станка Пешева е по-словоохотлива. Желанието ѝ да споделя идва от обстоятелството, че сега всички се стремят да стоварят вината за лошите кредити върху гърба ѝ. И с уволнението ѝ си въобразяват, че са си измили ръцете и вече са чисти. О, не! Тя не е разрешила нито един по-голям кредит без предварителния доклад на кредитния инспектор. А за най-големите кредити

е искала разрешение от София. Централното ръководство не бива да се прави на светец. Вярно е, че то ѝ е определило таван до два милиона лева. Но по документи може да се провери, че това ОПРЕДЕЛЕНИЕ дълго време си е оставало тайна и за самата нея. Тя го получава със закъснение от няколко месеца, тогава, когато лошите кредити са вече раздадени...

„Кредитирането е рисковата дейност – споделя Станка Пешева. – Като взема парите, клиентът може и да не изпълни условията на сделката...“

Вярно е, че във всеки кредит има риск. Но рискът може да бъде сведен до минимум, ако се спазват правилата на играта.

А в клоната на банка „Електроника“ в Драгоман (както между впрочем и в центъра) са нарушени всички правила.

Примери ли? С лопата да ги ринеш...

На 14 декември 1992 г. едноличният търговец Пламен Атанасов (Медо) получава 18 милиона лева кредит. За обезпечаването му предлага копия от фактури за стоково-материални ценности и имущества. Кредитният инспектор Йордан Емануилов не си прави труда да ги проверява. И... търговецът получава парите.

На следващия ден друг едноличен търговец, Ангел Христов (ЕТ „Дубъл прес“), получава също така 18 милиона лева кредит. Обезпечението му е гарантирано само с подписа на Пламен Атанасов (Медо).

Връзката между двете е очевидна. Единият взема от държавата. И след това с взетото гарантира друг да получи. Верижна реакция.

Но случаят е много по-дълбок.

Защото в играта, макар и в сянка, участват още и търговецът Иван Михайлов, и главният експерт на ТБ „Електроника“ Илия Илиев.

Иван Михайлов е представител на други две фирми – „Интертехнолоджи“ и „Бултехнолоджи“. Със съдействието на главния експерт Илия Илиев е взел от централната банка 350 хиляди щатски долара кредит за едната фирма и 7 милиона и 500 хиляди лева за другата. Не погасява кредитите в определените срокове. По този начин изчерпва възможностите си в централната. И тръгва по клоновете на банката. Едноличните търговци Пламен Атанасов и Ангел Христов в случая са хора от неговия холдинг.

Пламен Атанасов (Медо) идва в клоната на банката с Иван

Михайлов. Дватама показват респектиращ документ от Банката за земеделски кредит в Благоевград, според който Пламен Атанасов има 52 милиона лева депозит с падеж 30 декември 1992 г. Той може да тегли от собствените си пари, но ще изгуби лихвите. Затова иска 40 милиона лева заем. Иска ги за кратък срок. Само за 18 дни. На 30 декември ще ги върне.

За да хване място тази лъжа (защото документът се оказва фалшив), идва друга. По факса изтича съобщение, че клонът на Банката за земеделски кредит в Благоевград превежда десет милиона лева, за да се открие сметка на Пламен Атанасов в клона на банка „Електроника“ в Драгоман. Разбира се, и „преводът“ се оказва една мистификация. Той не се включва в терминала и по този начин не се осъществява.

Но съобщението за превода и мнимият депозитен документ създават предчувствие за предстояща успешна сделка. Обаждането на Илия Илиев е като капак, че всичко ще бъде типтоп. И управителката, и кредитният инспектор решават да не пропуснат добрия шанс. Дават идеята заемът да се раздели на две, за да не прави впечатление. Така се получават двата кредита по 18 милиона лева. Сега тези кредити са вече в графата „трудносъбираеми“. А просрочената лихва е 19 906 164 лева!

Ако за кредитите на Пламен Атанасов и Ангел Христов (разбирай Иван Михайлов) главният експерт на ТБ „Електроника“ Илия Илиев участва с телефонно обаждане (спомнете си поговорката „Има закон, но има и телефон“), то върху молбата за четиримилионен кредит на едноличния търговец от Шумен Кольо Колев стои подписът на Илия Илиев и на счетоводителя Тодор Поптолев. При това положение клиентът е минал между капките на проучването на лесоинженера, пардон, на кредитния инспектор Йордан Емануилов. И кредитът, отпуснат без икономическа обосновка и без възможности за покритие, става трудносъбираем. До момента само неиздължената лихва е вече над един милион и 500 хиляди лева.

За кредита от три милиона лева на КФ „Меркурий“, отпуснат на 20 август 1991 г., Станка Пешева признава: „Още от пръв поглед разбрах, че е рисков.“ Фирмата е искала да закупи водка в голямо количество и да я препродаде. Разбира се, спекулативната цел е прикрита зад общата формулировка „предоставяне на оборотни средства“. „Защо подписах този кредит – продължава Станка Пешева. – Откровено казано, не зная...“ Въпреки че

договорът е анексиран с удължаване на срока, постъпления не идват. Сега само лихвите от този кредит са вече над 5 милиона и 700 хиляди лева!

На 23 април 1992 г. „Дъга филм“ ООД получава седем милиона лева кредит без предварително проучване и без обосновка. Четири милиона от тях са обявени за „трудносъбираеми“. Неплатената лихва е 3 903 920 лева!

На 2 октомври ЕООД „Симко“ пък получава осем милиона лева заем. И тук не е направено предварително проучване, нито икономическа обосновка. Вписано е в договора, че парите се предоставят за оборотни нужди, и толкоз. Фирмата е собственик на мандрата за сирене в с. Опицвет. Веднага след получаването на парите мандрата не само че не разширява своята дейност, но се и закрива. Кредитът остава висящ, или казано с езика на bankerите, не се обслужва.

На 9 юли 1991 г. ДФГ „Хъски“ получава 1 500 000 лева кредит. Договорът е анексиран многократно. Сега вече кредитът е близо два милиона, а неплатената лихва 2 354 000 лева.

Да продължавам ли с примерите?

Те си приличат като капки вода. Само отпуснатите суми са различни. И съобразно с това са различни и натрупаните лихви.

Иначе което и кредитно досие да се вземе, ще се види, че нещата не са изпипани. Най-често целта на отпусканияте кредити е неясна. Липсва точна мотивировка. Проучванията на кредитоискателите, изглежда, не са известни като дейност на банковите служители. Обезпеченията са направо комични. От тях може да се състави сборник със заглавие „Банките се смеят“. Кредитите понякога се отпускат с молби на хвърчащи листове, а друг път и без молби. Зависи от клиента и от... връзките му.

За банка „Електроника“ е щастливо изключение кредитите да се погасяват. Този вид бизнес не е лъжица за устата на управителя и подуправителя на центъра и за управителите и кредитните инспектори на клоновете.

Вече казах, че клонът на ТБ „Електроника“ в Драгоман има близо 50 милиона лева трудносъбираеми кредити. А банката като цяло през последните две години е раздала над милиард лоши кредити.

Такова безотговорно пилеене на средства едва ли може да се намери някъде по цивилизования свят!

3. ВАЛУТНОТО ПРЕДЖОБВАНЕ

Износ на капитал. Кой реже вените не икономиката?

Стоян Шукеров:

„Българската народна банка разполага с информация за фирми, закупили значителни суми конвертируема валута от търговски банки за осъществяване на плащания по сключени договори за внос в страната. Регистрирани са различия между размера на закупената валута и реализирания внос. Размерът на вноса е значително по-малък от закупената валута.“

***

Стоян Александров:

„Това си е чист износ на капитал...“

„Електроника“ е от малкото търговски банки, които имат правото да отпускат и валутни кредити и да дават гаранции за тях. Да не мислите, че тук картинката е по-розова? Не! Същите неразбории както при левовите гаранции и левовите кредити.

Някога банката се е борила със зъби и нокти да увеличава приходите във валута по второ направление. Това личи от отчетите ѝ и от докладите на първия ѝ председател Веселин Караджов. В една докладна до управителния съвет на асоциация „Електроника“ се проследява успешното развитие на няколко смесени фирми в Гърция, Италия, Франция, ФРГ, Швеция и Норвегия с финансовото участие на банката. След 10 ноември 1989 г. тези фирми („Мавет“, „Сибимекс“, „Софбим“, „Рьоперверг“, „Булмак“ и „Вирс“) изчезват от хоризонта. Изчезва и самата асоциация „Електроника“, чиято рожба се явява търговската банка.

Какво е станало с фирмите? Гръм ли ги е ударил, или слънце ги е огряло с разместването на пластове на 10 ноември? Или пък някаква хищническа номенклатурна ръка ги е приватизирала? Днес никой не може със сигурност да отговори. Тези фирми са вече покойници за отчетите на банката.

Затова пък на валутния хоризонт са изскочили нови фирми, които си играят с валутата, както котка си играе с уловената мишка. (Сравнението е банално, разбира се, но не е случайно, защото едни и същи лица, белязани сякаш със знака на особените привилегии, преджобват портфейлите на няколко банки.)

Дилян Спиридонов Дорон например е известен с опита си да приватизира банка „Биохим“. А той се подвизава и в банка „Елек-

троника“. Появява се първоначално като прокуриснт на фирма „Инкер“ и иска гаранция за 39 250 щатски долара. Гаранцията е без обезпечение. Банката плаща от тази сума 29 050 щатски долара, които отнася по-сетне към графата „Загуби“.

Дилиан Дорон „зарибява“ банката, като открива доларова сметка на фирма „Реал-Д“. Той е президент на тази фирма. (Интересно е да се знае на колко ли фирми е президент или прокуриснт Дилиан Дорон. Но това е вече друга тема.) Активът му е 804 000 щатски долара. Впоследствие тегли от авоарите си 800 000 и остава само с четири хиляди. С тези ЧЕТИРИ ХИЛЯДИ Илия Илиев му разрешава банкова гаранция за 320 000 щатски долара. От тях 316 хиляди плюс полагаемата се лихва вече са загуба за банката.

Въпросните ЧЕТИРИ ХИЛЯДИ ДОЛАРА са примамка и за още една гаранция от 177 272 щатски долара, дадени на фирма „Реал-Д“, т. е. на Дилиан Спиридонов Дорон. И тук гаранцията е парафирана от Илия Илиев.

Споменах във втората част на публикацията за изчерпаните възможности за кредити на Иван Михайлов. Нека се спрем сега по-подробно на валутния кредит в размер на 350 000 щатски долара на фирма „Интертехнолоджи“.

Този кредит се предшества от един по-малък кредит (35 хиляди щатски долара), подписан от главния експерт Илия Илиев и началника на отдела за валутно кредитиране Г. Ковачева. Подписът от страна на кредитополучателя е изпратен по факса.

Следва още един кредит от 85 000 щатски долара. Договорът не е подписан от страна на банката. И е нищожен. Но независимо от това сумата е взета.

Кредитополучателят Иван Михайлов криво-право, макар и със закъснение от няколко месеца, успява да се издължи. Това проправя пътя на доверието на банката към него. И на 5 август 1991 г. вече получава 350 000 щатски долара със срок за погасяване 15 август 1993 г. Обезпечението на кредита не е доказано – собственост на имот в град Измир, Турция. (Представеният нотариален акт е на името на друг собственик.) Договорът е подписан еднолично от Веселин Караджов. Няма подписи на членове на изпълнителния съвет. Срокът за погасяване на кредита отдавна е изтекъл. Но не са издължени нито доларите, нито лихвите...

На 2 януари 1991 г. банка „Електроника“ разрешава на шведската фирма „Василка“ – София, да получи валутен

кредит в размер на 300 000 щатски долара. Сумата е преведена по сметката на „Василка“ в Кредит аншалт банк ферайн – Виена. Целта е да се закупи техника за комунални услуги. Липсва оферта какво по-точно ще бъде това оборудване. Обезпечението е – „всички активи на фирма „Василка“ и активите на дъщерните ѝ фирми по света“. Какви са тези активи не е отбелязано. Написано е само, че „фирмата е първокласен клиент на банката“ и че „има значителна по размах стопанска дейност“. Никъде в досието няма приложен финансов отчет за приходите и разходите, няма спецификации за стоките наличности, няма и икономическа обосновка. Всичко е „мижи да те лажем“!

Банката наистина мижи, защото до 3 март 1991 г. – крайният срок за погасяването на кредита – не постъпват никакви средства. На тази дата е следвало писмено да бъде уведомен кредитополучателят, че не изпълнява задълженията си. Но това не само че не е сторено, но и главницата заедно с полагащите се лихви не са отнесени в просрочие.

На 14 юни 1991 г., за да погаси кредита си, банката отпуска нов заем на фирма „Василка“ – този път от 1 515 000 щатски долара. И отново обезпечението е въображаемо – „всички активи на фирма „Василка“ и на дъщерните ѝ фирми по света“, без никаква документална конкретност.

На 18 юни 1991 г. фирмата погасява само главницата от първия заем – 300 000 долара, без да погаси лихвите към него. Няколко дни след това настоява да се коригира погасителният план, като се отложат първата и втората вноска.

В началото на ноември 1991 г. се разбира, че фирма „Василка“ е сапунен балон. Българската външнотърговска банка я обявява в несъстоятелност. Една година след това (9 ноември 1992 г.) и банка „Електроника“ чрез Софийския градски съд я обявява в несъстоятелност. Да се чуди човек къде изчезва „значителната ѝ по размах стопанска дейност“. За учудване е и къде изчезва предоставеният ѝ валутен кредит, невърнат и до днес!

Още една фирма е обявена в несъстоятелност, след като е взела от банка „Електроника“ цели два милиона и сто хиляди щатски долара – фирма „Сиджи инженеринг“. Първоначално е отпуснат целеви кредит на фирмата в размер на 500 хиляди долара за покупка на самолет Ан-12. Обезпечението е имагинерно – стойността на наличните стоки в скла-

довете на фирмата. Отново не са проверени нито видът, нито количеството, нито стойността на стоките, нито пък дали изобщо съществуват. Кредитът е получен на 6 април с краен срок на погасяване 12 април 1992 г.

На 4 май 1992 г. фирмата „Сиджи инженеринг“, без да е изпълнила задълженията си по погасяването, иска с анекс към договора кредитът да бъде увеличен още с 500 000 щатски долара. Сега обезпечението са активите на фирмата в други фирми. Разбира се, тези активи не са уточнени, не са анализирани, нито пък е отбелязано в кои фирми се намират. С докладна записка до изпълнителния съвет Мария Стефанова предлага да се уважи исканото увеличение. Анексът към основния договор от страна на банката е подписан от Илия Илиев и Тодор Поптолев.

На 6 август 1991 г. фирмата „Сиджи инженеринг“, без да е изпълнила задълженията си по погасяването, иска с нов анекс към анекса и основния договор да ѝ се отпуснат още 1 100 000 щатски долара. И председателят на банката Веселин Караджов ѝ отпуска. Получава се нещо като в поговорката „Веднъж стомна за вода, два пъти стомна за вода, три пъти...“ Но без финалния ѝ акорд. Защото стомната в случая не се счупва и водата в нея (разбирай доларите) не се разлива, а изчезва някъде по неизвестни канали. И отново – за кой ли вече път – обезпечението е въображаемо – несъществуващите активи на кредитополучателя, както и неизвестно какви са стоките му. По този начин с първоначалния договор и с двата анекса фирмата задължнява с два милиона и сто хиляди долара, които въобще не връща поради несъстоятелност.

Хитростите на някои фирми са толкова очевидни, че се виждат и с прости очи. Банката трябва да се пази от недобросъвестните партньори като дявол от тамян. Но тя като че ли нарочно се навира в ръцете им. Такъв е случаят с фирма „Сатуро“. Търговска банка „Електроника“ издава гаранция пред Пощенска банка за 300 хиляди германски марки в полза на фирмата. Както в повечето случаи, гаранцията е обезпечена формално и валутният ѝ еквивалент се стоварва върху банката. Въпреки това фирмата се прави на „дръж ми шапката“ и иска кредит в размер на 700 000 германски марки. Целта на кредита е да се закупи сухо мляко с валута. Обезпечението е в продажбата на млякото. Няма договор за залог, защото няма и залог.

Мария Стефанова, която, общо взето, работи на тъмно с валутните кредити и не вижда много нередности, този път пуска докладна до съвета на директорите, че ако бъде удовлетворена молбата на фирма „Сатуро“, рисковете на банката ще се увеличат от 300 000 на 1 000 000 германски марки, и предлага да се направи проучване за финансовото състояние на фирмата и да се изисква допълнително обезпечение.

Но становището ѝ остава без последствие. И на 27 януари 1993 г. исканият кредит е отпуснат със срок на погасяване 28 декември 1993 г. при 18 на сто лихва.

Договорът за този кредит не е подписан от упълномощените от съда лица на фирмата. Първата и втората му страница са с различни шрифтове, т. е. писани са на различни машини и това ги прави невалидни като доказателство пред съда. Навсякъде документите в кредитното досие и резолюциите на банковите ръководители са без дата, което не дава възможност да се проследи хронологията на отпускането на кредита.

От счетоводните документи се вижда, че заемът от 700 хиляди марки е изразходван не по предназначение. Петстотин хиляди са предоставени на фирма „Тюркен“ за различни стоки, но не и за сухо мляко. А останалите 200 000 са преведени по сметката на „Сатуро“ в Мюнхен.

Разбира се, и този кредит не е погасен, въпреки че срокът му е минал...

Да давам ли още примери? Или да обобща, че 90 на сто от отпуснатите валутни кредити на Търговска банка „Електроника“ са отнесени в просрочие. А от просрочието до неиздължаването им (да си спомним понятието трудносъбираеми) има само една крачка.

И „Електроника“, и всички български търговски банки, които работят с валута, участват в износа на капитал от България. Механизмът е пределно прост. Описан е от Стоян Шукеров в писмо до Стоян Александров. Известен е на всички бизнесмени. Те купуват валута за левове. Или теглят валутни заеми с ясното съзнание, че никога няма да ги върнат. Изнасят парите в чуждестранни банки, без да осъществяват договорените сделки. Първенец в това отношение е фирма „Сунимекс“, която се представя от Исмет Рашит Тюркмен. Спомнете си рекламната „Сунимекс“ мисли за вас“. С много мислене фирмата е успяла да закупи от търговските банки и от „Електроника“ 18 840 907 щат-

ски долара. От 6 юни до 20 ноември 1991 г. е изнесла 10 403 828 долара и 28 цента.

С изнесената валута се режат вените на българската икономика. Но кой се интересува от това. Важното е, че банките получават своята комисиона...

4. ВИНАТА

Има ли я, няма ли я? Облажва ли се някой? Лобито – прикритие на безобразията.

В шума на демокрацията банките работят тихо и безшумно. Като термити разяждат икономиката отвътре. Само от време на време избухва по някой банков скандал, но бързо затихва.

***

„Лицата, които управляват банките, трябва да имат високо реноме“ – смята Тодор Вълчев. Но дали е така? Кой ще ни каже?

***

Щом кредитирането е сделка, защо няма пазар на кредитите? А всичко е скрито-покрито.

***

Вътрешният банков контрол е неефективен, а външния въобще го няма.

Всичко описано дотук е мрачно и потискащо като въртоп на септична яма. Казано деликатно, това са неразумни банковни операции, които бъркат дълбоко в джобовите на всички ни. Казано по-откровено, това са организирани банковни обири, скрити под паравана на реално съществуващия риск.

Ръководителите на банка „Електроника“ едва ли се виждат в тази мрачна и потискаща светлина. На тях им е дадено правото да разпределят пари по свое усмотрение. И те разпределят! Какво са виновни, че се срещат с толкова много недобросъвестни клиенти?!

В най-общ план вина за неблагоприятията на банка „Електроника“ (пък и на всички търговски банки) имат народните представители. Те не са приели ДОСЕГА закон за кредитите. А без такъв закон как да се раздават кредити? Депутатите не са уредили законодателно и въпроса с гаранциите. Защо примерно фирмите с държавно участие не могат да дават гаранции, а частните фирми могат? Народните представители не са приели и закон за залозите. Сега реализацията на залозите по съдебен ред е едно безкрайно ходене по мъките.

В резултат на всичко това при даването на гаранции за лево-

вите и валутните кредити се вихри една невиджана самодейност. Никого не го е еня за стопанските резултати на фирмите, нито за финансовото им състояние. Никой не си прави труда да проверява явно фалшифицирани документи. Раздаването зависи от връзките, от личната преценка на длъжностните лица и от това какво може да влезе и в техния джоб. Както се вижда от многобройните примери, те най-малко се интересуват от бързата възвръщаемост на кредитния ресурс.

В най-общ план вина за неблагоприятията на банка „Електроника“ има и президентът на републиката. На последното си заседание на 2 октомври 1991 г. депутатите на Великото народно събрание най-сетне приемат Закон за Сметната палата. Но на 10 октомври 1991 г. президентът на републиката издава указ № 319, с който връща закона на Великото народно събрание за ново разглеждане, давайки си сметка, че е невъзможно това да стане, тъй като на 13 октомври са изборите за Обикновено народно събрание.

С този указ президентът на републиката препречва пътя за създаването на Сметната палата – единственият сериозен контролен орган, който трябва да проверява изпълнението и отчитането на държавния бюджет и банковата система.

В резултат на помятането на Сметната палата търговските банки остават с някаква пародия на контрол в лицето на т. нар. банков надзор, изграден в структурата на БНБ. Този надзор се състои от „ревизори, които не са влизали в банки“, според признанията на началника му Камен Тошков. Контролът му прилича на онези ножчета за бръснене, които ги рекламират по телевизията като нежно погалване.

В най-общ план вина за неблагоприятията на банка „Електроника“ има и правителството на Република България. (Нищо, че то може да бъде едноцветно или многоцветно, на Андрей Луканов, Димитър Попов, Филип Димитров или Любен Беров.) Защото всяка година излиза с постановления за уреждане на несъбираемите задължения на държавните фирми и на едноличните търговски дружества с държавно имущество. Нещо нечувано и невиджано в цивилизования свят – да се опрощават кредити ей така, за черните очи, като се превръщат в държавен дълг. За тази цел дори се пускат и облигации.

В най-общ план вина за неблагоприятията на банка „Електроника“ има и съдебната власт. Тя е разцентрована от политически страсти и не служи на закона, а на себе си или на други

интереси. Да сте чули някой banker да е подведен под съдебна отговорност? Да сте чули някой кредитограбител да е изправен на подсъдимата скамейка? Има жалки напъни в това отношение, лишени от завършващите удари на съдебните присъди. Най-често се случва, ако се започне предварително следствие, да се прекъсне от някой бабаитлия прокурор или пък да се проточи до безкрайност в нарушение на всички процесуални правила.

В нашия случай по предложение на столичната следствена служба на 3 юни 1993 г. Софийската градска прокуратура взема мярка за неотклонение „задържане под стража“ на Мирчо Пейковски и Живко Стоименов. Делото е образувано по член 282, алинея 3 от Наказателния кодекс – престъпления по служба.

На 6 юни Мирчо Пейковски е задържан.

Следствието получава информация, че Живко Стоименов се готви да замине за чужбина, и изпраща заповедни съобщения до границата. Независимо от това Живко Стоименов заминава за Гърция. Как? Оказва се, че разполага с два задгранични паспорта. Единият на името на Живко ГЕНАДИЕВ Стоименов, а другият – на името Живко ГЕОРГИЕВ Стоименов. Според случая той показва паспорта с презимето, което не е вписано в постановлението за задържане. И въпреки че всички други данни за самоличност съвпадат, граничните служби си затварят очите и го пускат. Докато пребивава в Гърция, градският прокурор Нестор Несторов отменя мярката му за задържане под стража. А Нестор Несторов е от Харманли, оттам, откъдето е и Тенчо Тенев-Свинаря, последният притежател на злополучната захар. Няколко дни след това пристига постановление за изменение на мярката за неотклонение и на Мирчо Пейковски. Постановлението е на прокурора от Главната прокуратура Михаил Дойчев.

Разбира се, най-добре е вината за неблагоприятията на банка „Електроника“ да не се търси само в най-общите планове. Най-общите планове, както е известно, погубват детайлите. А тъкмо детайлите са най-същественият елемент на всяка картина. Така че нека се спрем конкретно на положението на нашите герои след злополучните им банкови дела.

Първият председател на банка „Електроника“ Веселин Караджов създава добра традиция да се пилеят държавните пари на поразия. Непосредствено след 10 ноември подписва много договори за отпускане на крупни левови и валутни кредити, които никога няма да се върнат.

Преди да стане председател на банката, Веселин Караджов е представител на Българската външнотърговска банка в Лондон – Великобритания. Разбира си от работата, само дето има слабост към чашката. Не от неразбиране хвърля на вятъра толкова пари. А от стремеж да помогне на номенклатурата, маскирала се като бизнесменка, да завоюва позиции в икономическата област. За награда е изпратен отново в Лондон.

Управителят на банка „Електроника“ Мирчо Пейковски след нашумялата афера с паричната гаранция за 102 милиона лева доброволно напуска и постъпва на работа в управителното тяло на банка „Славяни“ АД. По-сетне напуска и банка „Славяни“ и става изпълнителен директор на финансовата къща „Тангенс“ АД.

Дали се е облажил от стоте и два милиона лева?

Трудно е да се отговори. Има видими белези на един по-висок стандарт. Кара бял мерцедес, а в Троян заедно с брат си Иван строи двуетажна къща на 111,97 кв. м, облицована отвън с русенски варовик. Строителството е започнало през 1984 г. на мястото на стара къща, която е бутната. Вървяло е бавно. Едва през последните две-три години се е засилило. Тогава са започнали да се осъществяват и луксозните видове работа.

С напускането на Мирчо Пейковски подуправителят на банка „Електроника“ Живко Стоименов става управител. Той продължава традицията на първия председател Веселин Караджов. Кой знае защо, отпуска кредит от 400 хиляди долара на Тенчо Тенев-Свинаря. И то без решение на съвета на директорите. При неговото управление банката съвсем затъва и с двата крака.

Живко Стоименов има два стълба, които го подпират – доскорошният изпълнителен директор на Банковата консолидационна комисия (БКК) Елен Георгиев и директорът на управление „Банков надзор“ на БНБ Камен Тошков. Тези стълбове спасяват банка „Електроника“ от фалит, като я обединяват (пардон, консолидират) с Казанлъжската банка, ТБ „Хемус“ и банка „София“. Живко Стоименов, вместо да бъде уволнен, е издигнат за изпълнителен директор на Обединената банка.

Какво става с управителката на клона в Драгоман Станка Пешева? Тя е назначена на 1 май 1990 г., а е уволнена дисциплинарно на 15 октомври 1993 г. Три години и пет месеца не ѝ е правена никаква ревизия. Периодичните оценки за работата ѝ са от хубави по-хубави. Заплатата ѝ постоянно расте. И из-

веднъж... Уволнението ѝ не е ли опит да се потули банковият скандал? Защото, ако се разровят кредитните досиета, ще се види, че кредити са отпускани и с благословията отгоре. Вероятно, за да се заметат следите на тази благословия, досиетата са иззети от Драгоман без задължителния приемателно-предавателен протокол.

Все пак Станка Пешева трябва да обясни на нашата общественост как е изкарала един милион и осемстотин хиляди лева. Толкова струва апартаментът в жк „Червена звезда“ в София, който тя купува на сина си, студент в Софийския университет.

И още един детайл. От петимата външни хора в съвета на директорите на банка „Електроника“ трима са солидни представители на властта – Асен Христов Мичковски, народен представител, председател на Икономическата комисия на Народното събрание, Боян Първанов Славенков, икономически съветник на президента на републиката, и Андрей Митков Делчев, началник на правното управление на Министерския съвет. Такова обвързване на властта с банката не е имало дори при тоталитаризма. За по няколко десетки хиляди лева на година тези хора стават прикритие на описаните безобразия.

Предлагам разследването си на Стефан Продев. Той веднага го отпечатва в „Дума“ и аз ставам обект на атаки от много посоки.

В парламента някои наши депутати, минаващи за спецове в областта на икономиката, ми отправят другарски упреци, че така не бивало да се пише. Все пак, ако се погледне истината в очите, банките са наш продукт, нали? И подходът към недостатъците им трябва да бъде много внимателен. Георги Пирински направо ми казва, че е трябвало да информирам ръководството за намерението си. „В политиката такива солови изпълнения не са желателни.“

На забележките, вместо отговор, мислено си тананикам песничката „Развод ми дай“ в следната интерпретация:

*Взemi панелите, взemi трабанта,
но банките ми остави...*

Два дни след това във вестниците започват да се появяват „платени публикации“ срещу мен. Най-много – четири на брой – излизат в „Демокрация“. Ръководството на банката наивно се оправдава за всичко. Изнесените факти и факсимилета въобще

не са обект на внимание. Бие се на партийното ми положение. Не съм бил обективен. Изпълнявал съм политическа поръчка.

Ревизорът Георги Стоянов ми съобщава, че банката е отделила един милион лева за тези публикации. Съобщава ми още, че управителят Живко Стоименов в началото много се е оклюмал. Но по-сетне Андрей Луканов му е бил няколко дози кураж. Дватамата са се срещали. Не е известно какво са обсъждали. Но след срещата Живко Стоименов е живнал и давал признаци на видимо въодушевление.

Започнах да се питам заслужава ли си човек да се рови в сметниците на банковите афери, когато нито една държавна институция няма интерес да научи истината за невиданото грабителство...

Шест години след описаните събития гръмва скандалът с т. нар. кредитни милионери. Народното събрание приема закона „Каракачанов“. Медиите огласяват имената на борчлиите.

Пълният списък на кредитните милионери е издаден експресно от книгоиздателска къща „Труд“. Страниците са над 200. Форматът е 70x100/16. Общата сума на дълга е близо три трилиона лева (2 745 578 451 000). Длъжниците – фирми и лица – са само 3000, а кредитите – над 10 000. Това означава, както се отбелязва в предговора, че един субект е теглил средно по три кредита и не ги е върнал.

Списъкът има и някои пропуски. Не са посочени например датите, когато са взимани съответните заеми, за да се установи на тези дати какъв е бил курсът на лева спрямо долара. И още нещо, валутните кредити са пресметнати в левове по курса на деня. Но не е ясно точно кой ден. А на мен ми е много необходимо да разбера валутния еквивалент на тези близо три трилиона лева, за да установя колко пъти това банкоплячкосване покрива нашия външен дълг, който тежи като букаи върху нозете на всеки българин. Но явно банките не желаят да се подлагат на позорни изчисления!

Все пак – пълен-непълен, ясен-замъглен – добре е, че го има този списък! Той свидетелства каква широкопръстна разпуснатост се е вихрила зад секретността. Пред организираното ограбване на трезорите световноизвестните обири на банки приличат на невинни детски игри!

Любопитно ми е след толкова време, когато страстите около аферите на банка „Електроника“ са утихнали, да надникна в

списъка на кредитните милионери и да видя дали споменатите хора и фирми в публикацията ми са вътре.

Боже мили! Оказва се, че повечето са рецидивисти в тегленето и невръщането на пари. Банките за тях са „села без кучета“ и те ги тарашат, както намерят за добре.

Започвам от фирма „Рама“. Няма я в списъка. Тя е фантом. А президентът ѝ Георги Златков не е президент.

Около фирма „Имекс ОК“ откривам нови обстоятелства. Оказва се, че шефовете на Банка за земеделски кредит и „Електроника“ Янко Янев и Мирчо Пейковски са били нейни собственици. Оказва се още, че Мирчо Пейковски е кум на собственика на Добруджанската банка Красимир Михайлов. А Добруджанската банка известно време е притежание на Банка за земеделски кредит. Попадам на една сложна плетеница от връзки и взаимоотношения. Ако се заплета в нея, вероятно няма да мога да се измъкна.

Затова стеснявам кръга на интереса си във въпроса: „Има ли „Имекс“ дългове?“ Оказва се, че има. И то какви! На ДСК дължи 1 711 000 лева, а на Банка за земеделски кредит 4 милиарда 109 милиона и 608 хиляди лева! Явно е, че фирмата е грабила с пълни шепи, без да се притеснява за връщането. Шефовете ѝ просто са били наясно, че банковата ни система не е създадена по железните правила на Базелските стандарти. Нейното предназначение е да изпомпва паричните ресурси на страната!

Търся в списъка имената и на другите търговци и фирми, споменати в публикацията ми.

На страница 20 се мъдри името на Пламен Атанасов (Медо). Не ми е работа да проследявам „възхода и падението“* на този старшина от поделението на военно-въздушната база в Долна Метрополия. Но истината е, че от обикновен фатмак става необикновен търговец. В офиса му в Плевен понякога гостува и Андрей Луканов. Да се чуди човек какво общо може да има между един старшина и един народен представител, при това бивш министър-председател! **

* Да прощават колегите от „24 часа“, че използвам тяхната великолепа рубрика.

** Записал съм разказа на един пенсиониран офицер, бивш летец от Долна Метрополия: „С Медо се знаехме служебно. Веднъж случайно се видяхме в града (Плевен) и той ми определи среща в офиса си. Отидох точно навреме. Секретарката му ми каза, че се налага да почакам. Предложи ми кафе, кола, уиски. Чаках близо 40 минути. И тъкмо се канех вече да си тръгна, от кабинета излязоха Медо и Луканов. „Брей – казах си, – пораснала му работата на нашия човек.“

Разхождам поглед по колонките на списъка. Медо дължи на Обединената българска банка 101 милион и 485 хиляди лева, а на банка „Биохим“ – 102 925 000 лева. Общо 204 410 000 лева.

Неговият съучастник Ангел Христов („Дубъл прес“), на когото вписва заема си в залог от клона на „Електроника“ в Драгоман, също е вътре. Той пък е борчлия на „Биохим“ от двата си заема с 351 милиона 577 хиляди лева. И при Медо, и при Христов в графата за формата на обезпечение се мъдри по една НУЛА. А нулата, както знаем от математиката, е единственото цяло число, по-голяма от всяко отрицателно и по-малко от всяко положително цяло. Преносното ѝ значение в нашия случай е „НИЩО“. Заемите и на единия, и на другия са дадени без гаранция!

Но да продължим.

Нека сега да потърсим в списъка фирмите на Иван Михайлов – „Бултехнолоджи“ и „Интертехнолоджи“. Ето ги на страници 31 и 77. След „Електроника“ тези фирми започват да „работят“ (разбирай плячкосват) банка „Биохим“. „Бултехнолоджи“ има да връща на банката 66 247 000 лева, а „Интертехнолоджи“ – 861 293 000 лева. И тук в графата за обезпечението е завъртяна по една НУЛА.

Позорното в случая е, че фирмите на Иван Михайлов – една та еднолична, а другата акционерна – изчезват от хоризонта (ни лук яли, ни лук мирисали) и на тяхно място се появява холдингът „Евроенерджи ОЙЛ“, който дължи на три банки – БЗК, Минералбанк и Б.Банка – близо петдесет милиарда лева!

Холдингът е един от основните доставчици на рафинерията „Плама“ – Плевен.* По-сетне става и неин собственик. Купува я през септември 1996 г. за около 300 000 долара. (Спомнете си, че само от банка „Електроника“ Иван Михайлов получава валутен кредит от 350 000 долара.)

Прелиствайки списъка на кредитните милионери, виждам, че и другите фирми от публикацията ми добре са знаели къде се коти дяволът. „Василка“ има да дава на Първа частна банка 15 340 000 лева, а на „Биохим“ – 2 милиарда 590 милиона! Фир-

---

* Вестник „Капитал“ в броя си от 14 – 20 октомври 1998 г. печати няколко страници за кредитните милионери. Там се твърди, че „депутатът от Плевен А. Луканов е свързан с рафинерията не само поради сантиментални чувства. Не са тайна тесните му връзки с шефа на холдинга „Евроенерджи“ Иван Михайлов, бивш шеф на фирма „Технолоджи“, създадена по проекта „Нева“.

мата е несъстоятелна и банките ще получат парите си на куково лято. (Да се чуди човек къде са изчезнали активите ѝ по света?)*

Фирма „Сиджи инженеринг“ също се облаква на едро с милиарди. Тя е известна с това, че когато поиска нов заем, веднага ѝ се дава, без да е покрила стария. По този начин, както вече знаем, тя завлича „Електроника“ с близо два милиона долара.

След обявяването ѝ в несъстоятелност фирмата се появява с ново име – „Сиджи България инженеринг“. Въпреки новото си име тертипите ѝ са стари. Тя тегли от банка „Биохим“ последователно три заема, без да ги връща. (Разбрахме вече от случая с „Електроника“, че банките нямат информационна система. Те робуват на принципа „едната ръка да не знае какво прави другата“, т. е. не знаят или не искат да знаят какво става по клоновете им. Това донякъде се ядва, като се има предвид изоставането ни в информатиката. Но да не знаеш какво става в собствената ти къща, т. е. в центъра, какъвто е случаят с „Биохим“, това може да се обясни само с неудържим външен натиск.)

„Сиджи България инженеринг“ има да дава на „Биохим“:

Веднъж – 1 милиард 789 милиона 195 хиляди лева;

Втори път – 1 милиард 125 милиона 202 хиляди лева;

Трети път – 7 милиарда 775 милиона 343 хиляди лева.

Общо: 13 689 740 000 лева (тринайсет милиарда шестстотин осемдесет и девет милиона, седемстотин и четирийсет хиляди лева).

Между милиардерите се нарежда и фирма „САГУРО“ (Ангелина Сонер). На Корпоративната банка дължи 147 146 000 лева. От три заема на банка „Биохим“ дължи 5 191 248 000 лева. На Първа частна банка дължи 1 091 480 000 лева. И на Агробизнес-банк – 1 091 390 000 лева. Или общо – 7 521 264 000 лева!

Милиардер борчлия е и „Сунимекс“. Тя има да дава на „България инвест“ и на Балканбанк 12 милиарда 185 милиона 914 хиляди лева.

---

* Спомням си една показателна случка, разказана във вестниците: На „Василка“ ѝ открадват колата. А тя трябва да отиде на един ВИП купон. За да стори това, веднага си купува нова луксозна лимузина. Мислех си тогава, как ли би постъпил при подобна ситуация Бай Ганю Балкански. Напук на всички литературни критичи, мисля, че с простотиите си нашият национален герой просто се е надсмивал над уредената Европа.

Останалите фирми, споменати в публикацията ми за банка „Електроника“, са значително по-скромни. „Дъга филм“ има да връща на три банки („Експрес“, „Биохим“ и „Минерал“) 78 милиона 541 хиляди лева, а „Симко“ от четири кредита от „Биохим“ има да връща 67 293 000 лева.

Когато стават известни тези борчове, главният прокурор Иван Татарчев обещава да предприеме това, което законът му позволява. „Има поправки в законите, които дават възможност да се търси наказателна отговорност за невърнатите дългове.“

Вече навлязохме в XXI век. Да сте чули някой кредитен грабител да е осъден? Споменава се нещо за Панчо Илиев от Пловдив, на когото по решение на Районния съд е приложена мярка за неотклонение „задържане под стража“. Срещу него са почнати и не са завършени три следствени дела за кредити от Пощенска банка – София, и Туристспортбанк – Пловдив, в размер на 8,2 милиона лева. В сравнение с изброените по-горе заеми, за които очите на следствието са затворени като очи на мъртвец, Панчовите са капка в морето. Той попада на мушката не за борчовете си. Сакън! А за укриването на крадени коли и за побой, нанесен над синия депутат от 38-ото народно събрание Методи Андреев.

Иначе прокуратурата ръмжи и се зъби срещу длъжностните лица. Новият главен прокурор Никола Филчев заявява на 64-ото извънредно заседание на Народното събрание (16 май 2000 г.):

„Специално се наблюдават делата за тежки икономически престъпления, извършени в банковата, кредитната и финансовата система. Например за търговска банка „Славяни“, за Минералбанк, за Централна кооперативна банка, за Първа частна банка, клон „Надежда“, за Българска земеделска и промишлена банка, за Туристспортбанк, Частна земеделска и инвестиционна банка, Сирбанк, Бизнесбанк, Кристалбанк, Международна банка за инвестиции и развитие, банка „Моллов“, „Токудакредит – Експресбанк“, Капиталбанк, „Свети Никола“, Агробизнесбанк, Елитбанк, Балканбанк.

Следва да се отбележи, че като обвиняеми по изброените дела са били привлечени и съответно предадени на съд изпълнителните директори и други длъжностни лица на горепосочените банки за раздаване на необезпечени кредити, финансови престъпления, измами и престъпления по служба, присвояване по член 203 от НК, документни измами – по член 212, и други текстове.

За съжаление разследването на по-голямата част от тези дела е със средна продължителност 4–5 години. Трябва да се признае, че делата са с голям обем – от 50 до 200 тома. Но от момента на образуването им, предимно през 1996 г., до 1999 г. разследването не е било приключено. И трябва също да се посочи, че почти всички от тези дела се разследват от Специализираната следствена служба...”

Но Никола Филчев нищо не споменава за провиненията и отговорностите на кредитните милионери и милиардери. Вероятно съзнава, че да очаква от тях да върнат трилионите пари е все едно да лови вятър с рещето...

XIV

Не мога да си спомня точно деня, когато парламентарната ни група се разтърсва от един чудовищен слух. Ограбени били банките на почти цяла Северна България. Някакъв палестинец Акрам и хора от бившата Държавна сигурност били главните изпълнители. А разни величия от БСП – подбудители. В мелницата на мълвата се откриват имената на Андрей Луканов, Димитър Йончев, Стефан Косев, Румен Петков, Румен Стоманярски и др. Изпълнителното бюро на Висшия съвет на партията било в паника. Просто не знаело какво да предприеме. Нямало нито един печеливш ход.

Групата ни се възбунва. Едни се възмущават шумно, а други – сдържано. Има и неверници, които за всяко изразено мръсно обстоятелство казват: „Това не може да бъде!“ Повечето са сериозни – слушат и зяпат, без да взимат участие.

Най-силно негодува Александър Маринов. Той вдига малки трибуни из кулоарите и държи кратки възпламеняващи речи. Не подценява и индивидуалната агитация. На мен лично ми казва: „Представяш ли си? На заседанието на изпълнителното бюро имаше предложение партията бързо да върне всички заграбени пари. Ама Жан не се съгласи...”

„Значи наистина е имало заседание“ – мисля, като се мъча да погледна на събитието без помощта на увеличителната лупа на мълвата. Искам да чуя подробности, но Александър Маринов ми казва, че участниците са си дали дума да мълчат, докато не